

Ušutkavanje Hrvatske 1972.

Bio je to početak završnog
udarca Titova represivnog
aparata na Hrvatsku nakon
1971. Uhićeni su studentski
vođe i političari reformisti

Ivica Radoš
panorama@vecernji.net
ZAGREB

Tito i Bakarić

Zajedno su sastavili konačnu listu intelektualaca povezanih s Maticom hrvatskom protiv kojih će se voditi montirani politički procesi. Na Bakarićevom popisu prvo ime bilo je: Marko Veselica, a Tito je inzistirao na zaustavljanju onih "koji stalno rovere"

U siječnju 1972. uhićena je grupa od deset hrvatskih intelektualaca povezanih s Maticom hrvatskom, što je bio završni udarac Titova represivnog aparata u ušutkavanju Hrvatske. Riječ je o student-skim vođama (Budiša, Čičak...) i političarima reformistima u SKH (Tripalo, Savka...) koji su od 1967., dakle od Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga jezika, bili nositelji demokratske misli i državnostvorstva – Marku i Vladimiru Veselici, Vladi Gotovcu, Bruni Bušiću, Franji Tuđmanu i drugima. U povodu toga, doduše sa šest godina zakašnjenja, Matica hrvatska objavila je zbornik radova "Hrvatska i Hrvatsko proljeće 1971." koji je uredio Igor Zidić. U njemu su radovi sa znanstvenog simpozija održanog 2012., a uvršteni su i radovi aktera iz '71.: Dražena Budiše, Jozo Ivičevića, svjedočenja Marka Veselice, ali i radovi Božidara Novaka, Ivica Vrkića, Mate Artukovića, Josipa Mihaljevića itd. Ukupno 34 rada. Među njima možda je najzanimljiviji rad Jozice Ivičevića „Kako su montirani politički procesi“, uz priložene dokumente.

Tito i "paralelna partija"

Kada je jugoslavenski diktator Tito u Karadorđevu na sjednici Predsjedništva SKJ 1. prosinca 1971. rekao da je u Hrvatskoj na djelu nacionalistička kontrarevolucija koja želi uspostaviti državu nalik Pavelićevoj NDH te dodao da je u središtu te revolucije Matica hrvatska (MH), bio je to znak unitaristima i represivnom aparatu da se svim sredstvima obračunaju s najstarijom hrvatskom kulturnom institucijom. Tito je Maticu hrvatsku okarakterizirao kao „paralelnu partiju“. Bojao se na Maticu ići frontalno zato što je, kako je obrazložio, „šovinizam rastao i doveo danas do tih dimenzija s kojima ja ne znam kako ćemo sada izaći na kraj“. Zatim je najavio mogući državni udar uz pomoć JNA.

Tito je u Karadorđevu taktički odlučio da se ne donese odluka o zabrani MH, ali je sugerirao da se ide u akciju „protiv onih koji su sada najglasniji, koji vama najviše štete i koji su već odavno zaslužili da budu ne samo izolirani već i potpuno onemogućeni“. Rekao je i kako „znamo da postoji takozvani revolucionarni komitet pedesetorice“ koji „rukovodi svim tim akcijama“, a žarište je Matica hrvatska. „Te su stvari tako daleko otišle da se ne može više čekati“, govorio je Tito te je od hrvatskih komunista tražio konkretne mjere. Izradio ih je Izvršni komitet CK SKH, a Gradska partija formirala je aktiv SKH od članova MH kako bi se tobože onemogućilo njezino pretvaranje u političku organizaciju. Za slamanje „kontrarevolucije“ bili su zaduženi i komunisti na terenu gdje djeluje MH.

Josip Vrhovec, sekretar Izvršnog

Budiša: 80 tisuća ljudi bilo je podvrgnuto represivnim mjerama

Kako su montirani **politički procesi**, u zborniku piše Jozo Ivičević te donosi dokumente o tome kako je u noći 11. siječnja 1972. uhićeno 189 "matičara"

Marko Veselica

Njegovo svjedočenje o događajima iz siječnja 1972. u zborniku je radova "Hrvatska i Hrvatsko proljeće 1971." koji je nedavno objavila Matica hrvatska, a uredio Igor Zidić

Vladimir Veselica

Naknadno je na listi za hapšenje i kazneni progon i uz njegovo ime napisano: samo pretraga, ali je naknadno dopisana i bilješka "dodati Komaricu"

Šime Đodan

Na konačnom su popisu uhićenih intelektualaca, uz Marka Veselicu i Đodana, i: Bruno Bušić, Vlado Gotovac, Hrvoje Šošić, Jozo Ivičević, Ante Glibota, Ante Bačić...

Bruno Bušić

U prvoj fazi istrage trebalo je prikupiti dokazni materijal o neprijateljskoj djelatnosti Slobodana Budaka, Brune Bušića, Šime Đodana...

Dražen Budiša

Dokumenti koje je prikupio Budiša dokazuju kako su mnogi osuđeni i patili po kazamatima, kako im je bila ugrožena obitelj samo zato što su htjeli demokraciju i slobodu

VLADIMIR BAKARIĆ, NAJODANJJI TITOV ČOVJEK U HRVATSKOJ, POMOGAO JE SASTAVITI POPIS "KOTRAREVOLUCIONARA" PROTIV KOJIH SU VOĐENI PROCESI

komiteta CK SKH, tražio je od predsjednika Matice Ljudevita Jonkea da se „izluče“ pojedinci iz MH ili da sami podnesu ostavke. No Matica nije pristala na pojedinačne ostavke odnosno „unutrašnju diferencijaciju“. Nakon toga započeo je progon hrvatskih intelektualaca u Matici, i to noću 11. siječnja 1972. Policija je napala i središnjicu i ogranke MH, a osumnjičene odvela na saslušanja. Samo 11. siječnja lišila je slobode 189, a poslije je provjerila svih 50.000 „matičara“. Izvršni komitet CK SKH, zadužen za organizaciju i političko pokriće progona, oformio je dvije „radne grupe“. U grupi pravnih stručnjaka, zaduženih za političke procese, bili su: Josip Hrnčević, Vlado Ranogojec i Jure Ivezić, koji su se kao tužitelji „proslavili“ nakon završetka Drugoga svjetskog rata. Nakon slamanja Hrvatskog proljeća bili su zaduženi za kaznenu analizu Matice, a njihov prvi savjetnik bio je Jakov Blažević, koji je ranije odigrao svoju prljavu ulogu protiv Stepinca. A kada je u siječnju 1972. počela istraga protiv „matičara“, Izvršni komitet CK SKH formirao je i Koordinacionu radnu grupu koja je imala zadatak „pravilnog informiranja javnosti o toku, činjenicama i karakteru istrage i priprema suđenja i koordinaciono djelovanje svih faktora koji sudjeluju u postupku“. U njoj su bili: član IK CK SKH Ante Josipović, sekretar informiranja u Izvršnom vijeću (vladi) SRH Mirko Bilić, partijski čovjek na RTV Zagreb Ivica Krizmanić, okružni javni tužitelj Bogumil Zuccon i Mane Trbojević, sudac Okružnog suda Zagreb pred ko-

jim će se održati glavni procesi. Operativnom akcijom „M“ (prvo slovo Matice hrvatske, nap. a.) počela su uhićenja „kontrarevolucionara“ iz MH, a provodile su je Služba državne sigurnosti, kolokvijalno zvana Udba, i Služba javne sigurnosti (policija), dakle politička i kriminalistička policija.

U prvoj fazi trebalo je prikupiti dokazni materijal o neprijateljskoj djelatnosti Slobodana Budaka, Brune Bušića, Šime Đodana, Ante Glibote, Vlade Gotovca, Jozu Ivičevića, Jure Jurasu, Tomislava Ladana, Ivana Milasa, Vlatka Pavletića, Danila Pejovića, Nevena Šegvića, Hrvoja Šošića, Franje Tuđmana, Marka Veselice i Ante Vukasovića. U širem krugu bile su još 22 osobe: Ivo Frangeš, Grgo Gamulin, Ljudevit Jonke, Ivica Gaži, Zvonimir Komarica, Jure Sarić, Petar Šegedin, Ante Todorić, Ivan Vrkić, Vlado Veselica, Igor Zidić i drugi. Za organizaciju prikupljanja dokaza bili su zaduženi Zlatko Lacković iz Udbe te Vlado Perić i Stjepan Rajki iz Službe javne sigurnosti.

Osnovan je i „štab za izvođenje akcije“, koji je odredio „ekipe za izvođenje akcije“. Svaka ekipa imala je po jednog udbaša, dva civilna i jednog uniformiranog policajca. Sve je detaljno isplanirano. Imali su popis osoba koje treba uhititi i čije stanove treba pretražiti te popis osoba kojima samo treba pretražiti stanove. Postojao je i popis osoba koje će se kazneno goniti.

Uoči udara na Maticu „zabrinuo“ se i Vladimir Bakarić, najodaniji Titov čovjek u Hrvatskoj. On je dao naputak kako treba djelovati

Josip Vrhovec tražio je od predsjednika Matice da „izluče“ pojedince ili da oni podnesu ostavke

Slika Hrvatskog proljeća još nije potpuna i mnogo ne znamo zbog dokumenta u Arhivu

protiv „kontrarevolucionara“ i zajedno s Titom sastavio konačnu listu intelektualaca protiv kojih će se voditi montirani politički procesi.

Kao državne neprijatelje br. 1. označio je Marka Veselicu, kojega je stavio na prvo mjesto svoga popisa, a na drugom mjestu bio je Vladimir Veselica. Potom su slijedili Šime Đodan, Ante Bruno Bušić, Vlado Gotovac, Hrvoje Šošić, Jozo Ivičević, Jure Juras, Ante Glibota, Ante Bačić, Vlatko Pavletić i Franjo Tuđman. No kad su određene ekipe za upad u stanove onih koje je trebalo kazneno prijaviti, došlo je do korekcije: pokraj imena Vladimira Veselice i Jure Jurasu dopisano je „samo pretraga“, zatim je dopisano „dodati Komaricu“, a na popisu osoba za koje je određeno da im se samo pretraže stanovi, uz ime Franje Tuđmana dopisano je da ga treba dodati „u prijavu“, a uz ime Vlatka Pavletića također je dopisano „prebaciti u prijavu“. Na konačnom popisu uhićenih intelektualaca 11. siječnja, koje je trebalo kazneno goniti, bili su: Marko Veselica, Šime Đodan, Bruno Bušić, Vlado Gotovac, Hrvoje Šošić, Jozo Ivičević, Ante Glibota, Ante Bačić, Vlatko Pavletić, Franjo Tuđman, Zvonimir Komarica.

Nemoguć uvid u dokumente Politički procesi nakon sloma Hrvatskog proljeća bili su montirani, namješteni, tipični za zločinačke totalitarne režime, a hrvatski disidenti osuđeni su na dugogodišnje robije. Nakon Karadordeva, prema podatku koji je iznio Dražen Budiša, 80.000 lju-

di u Hrvatskoj bilo je podvrgnuto represivnim mjerama, ne računajući patnje njihovih najbližih, koji su također imali probleme. Mnogi su osuđeni i patili po kazamatima samo zato što su htjeli demokraciju i slobodu.

No Hrvatska je, unatoč svemu, zaboravila zla komunističkoga režima, koji je ljude progonio zbog samo jedne javno izgovorene ili napisane riječi, a često i zbog izmišljotina i podvala. Kako je uopće moguće da se Hrvatska ne sjeća političkih zatvorenika, njihova mučenja i patnje njihovih obitelji? Kako je uopće moguće da u udžbenicima povijesti nema ni riječi o političkim progonima, zatvorima, mučilištima? Kako je moguće da u sklopu rasprave o kurikulumskoj reformi akademici, povjesničari, pravnici, politolozi i političari ne raspravljaju o tome kako se u udžbenicima povijesti postaviti prema beskrajoj patnji političkih zatvorenika, kojima su kršena osnovna ljudska i građanska prava i slobode?

O Hrvatskom proljeću i proljećarima puno je napisano i rečeno, ali se zapravo ništa ne zna. Sve dok se na uvid ne dobije arhiv CK SKH, koji se čuva u Državnom arhivu, i dossieri tajnih službi, slika Hrvatskoga proljeća neće biti cjelovita.

Dokumenti se, prema sporazumu SDP-a i Arhiva (države), čuvaju pod takvim uvjetima da je uvid u te dokumente nemoguć. Riječ je o institucionalnoj šutnji Hrvatske. Zato i jest moguće da stupovi komunističkog režima najednom u demokratskoj Hrvatskoj postanu „perjanice“ demokracije i tobožnji zaštitnici ljudskih prava. ●